

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
: : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Dr. Jan. Ev. Krek

Le par kratkih vrstic v spomin, vsaj je bilo tudi najino sobivanje zelo kratko. Sestal sem se z njim v ljubljanskem bogoslovju; v študijah je bil eno leto od mene mlajši; le tri leta sva skupaj bivala v palači Virtuti et Mysis posvečeni. Na sprehodih sva se spoznala. Odlikoval se je od vseh drugih po svoji neutrudljivi zgovornosti; a kar je govoril, je bilo kremenito zrno. Prazne besede iz njegovih ust ni bilo nikdar slišati. Vse je vedel, vse znal, on 19 letni mladenič.

Rojen je bil v ribniški dolini pri sv. Gregorju. A ni hotel biti Dolenjec. Nikakor ne! To je le slučaj, da je na Dolenjskem rojen, je opetovano trdil. Smatral se je Gorenjca. A vse Gorenjsko ga tudi ni posebno zanimalo. Le en del Gorenjskega je imel privlačno silo do njega; to je selška dolina. Ne poljanska, ne katera druga dolina na Gorenjskem; izključno, edino le selška. Po njegovem navdušenem popisovanju bi morala Selca biti sredotočje vsega sveta.

Bogoslovec Krek je bil fenomenalno nadarjen; od svojega Stvarnika je prejel vseh deset talentov. Najtežja vprašanja iz bogoslovne vede, ki so nam glave belila, je on lahko, s smehljajem na ustnicah razvozljaval. Med tisoči se najde komaj en tak vsestranski genij, kakoršen je bil blagi pokojnik.

Bil je tudi pevec in pesnik. Kot pevec je imel blagodneč, srednji glas, a izborna fin posluš; pri večglasnem, umetnem petju ni posebno močno pazil na predpisane sekirice, pel je večji del po posluhu in vedno pravo zadel. Čestokrat sem ga blagroval radi njegovega posluha, izvanrednega daru Božjega.

Bil je pesnik po milosti Božji — a s svojo pevsko žilo pesniške umotvore vstvarjati mu ni preostalo časa; le tu in tam se je pečal s poezijo; a kar je vpesnil, ima glavo in srce. Pred par meseci je minulo 30 let, kar je preminulo najino skupno bivanje v ljubljanski bogoslovnici — od tačas sva se le parkrat videla. Nekoč v lopi idrijskega beneficija. Mojim kratkim, prozaičnim stavkom je dr. Krek odgovarjal v vezani besedi z rimo, pesniško dovršeno. Srečnega sem se čutil, da sem se po letih zopet enkrat mogel diviti Krekovi duhovitosti. Svojega pesniškega vrelca dr. Krek ni vtegnil izčrpati radi preoblega organizatoričnega in s tem družnega pisateljskega delovanja.

O tem so in bodo sposobnejša peresa pisala; le na kratko bodi omenjeno, da je dr. Krek ne zase, temuč le za druge deloval. Marsikateri idrijski rudar mi je odkrito priznal, da je zboljšanje svojega gmotnega stanja po dr. Kroku dosegel. Kar moram dr. Kroku v posebno zaslugo šteti, je dejstvo, da njegovo socijologno delovanje na zborovanjih in shodih nam, dušnim pastirjem ni bilo nikdar na kvar, temuč v pomoč. Politični govornik dr. Krek duš ni razbijal — ampak jih je lečil.

Le še par besedij o njegovem značaju. „Dr. Krek je bil angelski mladenič. Njegovo srce ni poznalo ne jeze, ne sovražstva do oseb. Sovražil je le slabe lastnosti, zle zmote in strasti ljudij, ne pa teh samih. V najinih nazorih sva hodila vsak svojo pot; jaz staro, on novo. S prepričevalnimi besedami sva zagovarjala vsak svojo strujo. Konec vseh debat je bil, da je on toli bolj vstrajal pri svojem novem naziranju — in jaz pri svojem starokopitnem; — a stalne nesloge ni bilo nikdar med nama; njegovo žlahtno srce je bilo altar sprave.

Kratko je bilo njegovo življenje; lik vzdigu zlatega solca na modrem nebeškem svodu, ki razsvetli in ogreje vse, kar dosežejo njegovi žarki. Na cenitu njegovega temeljitnega delovanja mu zakliče neizprosna dekla Božja: Memento mori! In odšel je

neutrudljivi delavec brez slovesa — po plačilo za svoja dela.

Tu ga je dičila časna modrost in svetost — naj tamkaj groba vživa Večno Modrost in Svetost! Dr. Leopold Picigas.

† Pogreb dr. Jan. Ev. Krika.

Ljubljana, prestolica „Slovenije“, ves narod združen in edin ob grobu prvobojevnika za svobodo Jugoslovanov. Tisočglave množice so polnile ulice, pogrebniemu sprevedu ni bilo konca. Veličastno, tiho, molče je slavil narod spomin največjega našega moža. Bridkost v srcih vseh. A bila je to svečana manifestacija za nesmrtno idejo pokojnika, manifestacija za združenje Jugoslovanov. Svečano kot prorokba so izzvenele med množico besede dr. Korošca ob odprtem grobu. (Slovenec.)

Za soboto 13. oktobra popoldne ob 3. uri je bil napovedan pogreb pokojnega dr. Janeza Ev. Krika. Že dolgo pred 2. uro se je pričelo zbirati občinstvo na Mestnem trgu, ki je bil s kordonom zaprt, da prepreči prevelik naval. Kmalu po 2. uri so začela prihajati odposlanstva društev, korporacij in zavodov in malo pred 3. uro so se zbrali zastopniki uradov in oblasti pred škofijsko palačo. Točno ob treh so zapeli v stolni cerkvi zvonovi ter naznanjali, da nastopa pokojni dr. Krek svojo zadnjo pot.

Cerkvene obrede pred liho žalosti je opravil ljubljanski knezoškof dr. Bonaventura Jeglič, pod čigar streho je pokojni ležal od četrtka sem na mrtvaškem odru. Po končanih molitvah je zapela „Glasbena Matica“ pod osebnim vodstvom ravnatelja g. Mateja Hubada do srca segajočo žalostinko „Usliši nas, Gospod!“ Izpred škofijske palače so dvignili nato krsto ter jo prenesli v stolno cerkev, kjer so jo položili, kakor je običaj, kadar neso duhovnika k večnemu počitku, na katafalk, ob katerem je opravil knezoškof ob navzočnosti zastopnikov oblasti, uradov in korporacij predpisane obredne molitve ter je tudi tu zapela „Glasbena Matica“ pretresljivo „Beati mortui“. Zbranih je bilo v zboru 120 pevcev vseh ljubljanskih slovenskih pevskih društev.

Medtem se je zunaj razporedil pogrebni spreved. Na čelu spreveda za križem in žalno zastavo so korakali zastavonoše raznih v sprevedu zastopanih društev in združenj. Bilo je 13 zastav. Vsako zastavo je spremljala dvo- do tričlenska deputacija, za zastavami so prišli za oddelkom ljubljanskega gasilnega društva in gasilnega društva iz Most, šolski otroci nekaterih zavodov in nekatere bratovščine ter venci. Vseh vencev je bilo 40, večji del v narodnih barvah, posebno številni v slovenskih in hrvaških barvah, pa tudi v barvah cesarske hiše in v žalnih barvah. Krasne vence so nosili deloma poklonitelji sami, deloma moštvo mestnega pogrebnega zavoda, deloma pa so bili obešeni na dva cvetlična voza. Za cvetličnimi vozovi je korakal pevski zbor „Glasbene Matice“, ki ga je vodil ravnatelj g. Hubad sam, na to pa sta sledila dva voza, v prvem duhovščina, v drugem knezoškof gosp. dr. Bonaventura Jeglič.

V šesterovprežnem galavozu mestnega pogrebnega zavoda je počivala za steklom krsta z zemeljskimi ostanki pokojnega dr. Janeza Ev. Krika. Dolga vrsta sorodnikov je sledila vozu; za sorodniki pa so se razvrstili drugi žalujoči v nepregledni vrsti. Na čelu pogrebne spreveda za krsto in sorodniki so korakali pokojnikovi državnozborni tovariši pod vodstvom državnozbornega podpredsednika viteza Pogačnika. Odposlali so zastopnike: „Česky svaz“, Jugoslovanski klub, Deželni odbor kranjski, Tržaški deželni zbor itd., Mestna občina ljubljanska, Slov. ljudska stranka, Narodna napredna stranka, Koroški Slovenci, Jugoslovanska socialna demokracija itd.; nadalje: Deželna vlada „Kranjska zastopnike vseh c. kr. uradov v Ljubljani; potem vse različne korporacije, zavodi in društva, vse kranjsko učiteljstvo, vse šole itd. itd.

Novomeški kapitelj so zastopali gg. kanonika Erzar in Porenta in gosp. vikar Žerjav. Hranilnico in posojilnico za Kandijo in okolico pa g. poslanec in župan Jos. Zure in tudi g. kanonik Porenta.

LISTEK.

Na straži.

(Dalje.)

Humoreska, napisal Štefan Klas.

Ob tistem času se je začela po vasi zamolkla melodija:

Ura je deset odbila,
moja straža nastopila;
čujte ognja, čujte luč,
jaz bom stražil celo noč.

Tam na drugem koncu vasi sta se prikazali dve črni postavi; mogočen, junaški je bil njuni korak. Takoj si ugani, da je to nočna straža, ki se zaveda svoje važne vloge. Bila sta Nande in Nace.

„To ti rečem,“ je dejal Nande, ko sta počasnih korakov merila prašno cesto, „bolj zvesto še ni nobeden stražil kot bova midva. Radoveden sem, če bova imela kaj prilike, da se pokaževa.“

„To je vseeno! Saj ni potreba, da bi se moral hvaliti; to pa to sem dosegel. Glavno je, da si na svojem mestu. Ali misliš, da bi oni, ki bi hotel vasi škodo-

vati, res prišel v najino naročje? Toliko pameti gotovo ima, da bi se nama izognil. Ali boš po gozdu letal za njim?“

„Pa bi tudi ne bilo varno,“ menil je Nande. „Ti imaš v rokah krepelec, oni pa bi imel lahko revolver v žepu; pihne te lahko, da sam ne boš vedel kedaj. Ko bi se šli s pestmi, se jih ne bojim deset. Enkrat sem jih pri Primožu v Smledniku nagnal kot muhe, ko so tiščali vame. Primož jih je pa na cesto metal kot mačke. Veš da so tako šli, da še klobukov niso imeli časa iskati!“

„Je že res, ali moč sama pa tudi ne odločuje vselej. Treba je vedno tudi nekaj povdarka. Ono leto je bilo, ko sem šel ob taki-le mesečni noči tam mimo pokopališča po stezi. Ravno tisti dan so pokopali starega Matijčka. Spomnil sem se na njega in sem rekel: Bog mu daj dobro. Ko pa pridem doli do one hruške, pa vidim na tleh ob deblu nekoga ležati. Kakšen pijanec bo, sem si mislil in sem hotel naprej. Takrat pa opazim, da se mu na trebuhu nekaj blišči. Menda ne, da bi bil Matijček, sem se spomnil in mraz me je stresel. Že sem jo mislil ubrati čez

njive, a mi je nekaj reklo, prepričaj se vseeno, kaj je. Stisnil sem batino v roki in si mislil: Če si človek, se boš oglasil, če si pa vrag, pa tudi ne boš dolgo držal in usekal sem ga parkrat po grbi. Ali veš kdo je bil? Čatov Miha; steklenico je držal pred seboj in mesec se je bliščal iz nje. Ali se hodi sem spat? sem zavpil nad njim in mu še eno prislonil. Halo, brž domov! Ko bi ti videl, kako hitro jo je pobral —. Pred vsem je treba v takih slučajih malo poguma in razsodnosti; potem pa udari, če ne gre drugače.“

V sosedni vasi se je oglasila pesem:

Kedo bo listje grabil?
kedo bo praprot žel?
Kedo bo dekle ljubil?
K' bom jaz na vojsko šel.

Nande in Nace sta poslušala pesem in šla jima je k srcu. Po glasovih sta spoznala, da so to domači fantje, ki bodo šli drugi teden k naboru. Vsa okolica je sicer počivala v miru, zato so zvoki pesmi doneli prosto v tihi noči.

„Vidiš, taki-le so naši fantje,“ je rekel Nande čez nekaj časa. „Sedaj ko

je treba nekaj korajže, pa ti toži in na punico misli. Spati naj bi šli! — Pa, kaj sem hotel reči. Praviš, kako si pogumen, jaz pa sem slišal, da si nekoč bežal, ko si stražil. Ali je to res?“

„Res, je res, ali to je bilo čisto kaj drugega. Takrat sem bil šele 17 letni fant; kaj pa ima tak korajže? Nekaj tatvin se je izvršilo v vasi in uvedli so stražo. Kak mesec so stražili možje in fantje, pozneje pa je bil dober vsak, kdor jehotel iti. „Bom pa jaz šel,“ sem rekel očetu, ko je prišla vrsta na našo hišo. „Le pojdi,“ so dejali, „samo pazi, da ne izgubiš sulice.“ Pridružila sta se mi še Bradlov Lojze in Golobov Jože, ki sta sedaj oba v vojski, a ju je takrat še manj bilo kot mene. Pa sem jima rekel, ko smo že vso vas obhodili in je bilo povsodi vse v redu: „Doli na Brod pojdemo, da bodo videle tudi Papeževe dekleta, kako zvesto stražimo.“ Pa smo šli gori za Savo in zažvižgali smo jo, da je kar odmevalo sem iz Šmarja. Kar naenkrat pa brlizgne nekaj v grmu ob cesti, da je šlo skozi ušesa. Bog pomagaj! Skoraj bi bil okoli padel, ali podati se nisem hotel. Kdo je? sem zaupil kolikor

Sprevod se je pomikal po naprej določenih ulicah, cestah in trgih med nepregledno množico, ki je delala glavo ob glavi špalir vso pot in mimo hiš, raz katerih so plapolale žalne zastave boritelju za Jugoslovanstvo v slovo, pred vilo dr. Kreka. Tu se je pogrebni sprevod ustavil ter je veljala ta točka za razhodno točko. Toda le malo je izstopilo iz sprevoda, večina je hotela spremiti pokojnega do groba. Pred dr. Krekovo vilo je zbor „Glasbene Matice“ zapel značilno žalostinko „Vigred se povrne“, na kar je sprevod nadaljeval svojo pot po Martinovi cesti, Savski cesti in Med hmeljniki do kapelice pri Sv. Križu, kjer je škof opravil molitve ter pospremil truplo rajnega dr. Kreka še do groba, ki se mu je odprl v bližini križa v sredini pokopališča, kjer bo v poznejšem času prilika, postaviti pokojnemu primeren spomenik.

Po končanih molitvah je stopil predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec k odprtemu grobu ter nagovoril pokojnega z vznešenimi, visoko duhovitimi besedami.

Za njim je govoril v imenu Českega svaza poslanec František Stanek in za tem dalmatinski poslanec Dulibić. Govore objavimo v prihodnji številki.

Slava možu velikanu dr. Kreku, katerega spomin bo trajen med nami, dokler še bije na lep slovenski zemlji zadnje slovensko srce! Njegova blaga duša pa vživaj večni raj!

Dopisi.

Iz Novega mesta. Odlični rojak in vnet domoljub je Novomeščan, preč. gospod dr. Leopold Picigas, župnik v Stetten pri Korneuburgu. On se namreč spominja ob vsaki priliki svoje domače rodne zemlje in njenih prebivalcev in sicer ne samo z ljubeznipolnim srcem, ampak tudi dejansko. Ni slovesnosti in ne patrijotičnih prireditev, ni društva in ne dobrodelnih naprav v Novem mestu, da bi se jih on ne udeležil v duhu ter ob enem poslal izdatne darove v človekoljubne namene. S posebnim zanimanjem zasleduje vse socijalno in gospodarsko novomeško in dolenjsko gibanje in javno delovanje. Pa tudi domačih starejših revežev on ne pozabi; pošilja jim po pošti denarne podpore in dobrote. In če obhaja znan Novomeščan kakoršnokoli slavljem, gotovo ne izostane prijetno voščilce preblagega gospoda župnika. Če pa za-

se je dalo korajžno, kajti glas se mi je tresel. Takrat je bil pa hudir —. V grmu je počilo, kakor da bi kdo debelo vejo odlomil, potem se je pa zablisalo in bum, je zadonelo po dolini —. O ti moj patron sveti Nace in vsi svetniki božji! sem vzdihnil in pogledal okoli sebe ter opazil, da sta oba moja spremljevalca že pobegnili. Ali ti ne bi bežal? Vrgel sem sulico proti grmu in jo udrl za onima dvema v veliko rž. Izgubil sem šlape, a to me ni oviralo; rad bi bil dohitel tovariša. Ali ona dva sta drla brez sape naprej, ko sta čula, da nekdo za njima lomasti.

Vidiš, kako je še tak človek neumen. Še danes me jezi, kadar se spomnim. Ali veš, kdo je bil? Fantje iz sosedne vasi. Drugi dan je vedela že vsa vas o tem.

Nande se je prav od srca smejal Nacetu, kakor da mu vse to privošči.

„Ha, poprej si pa mene učil, kako naj se obnašam na straži. Preteto bode slaba, če bom tebe posnema.“

„Bomo takoj videli“, je rekel Nace in izvlekel iz žepa debelo meseno klobaso in čutaro slivovke, ter se vsedel na ranto ob

dene eno ali drugo rodbino žalost in bridkost, je zopet g. dr. Picigas prvi v tujini, ki pošilja dobrodejne in tolažilne izraze sočutja. Da: gospod se veseli z veselimi, in žaluje z žalostnimi svojimi rojaki. —

Dolenjske Novice so pa trajna vez preč. g. župnika z Novomeščani in sploh z Dolenjci. Od vsega začetka podpira naš list kot vedno zvesti naročnik, ga priporočuje in naročuje drugim. Njegov razvoj mu je prav na srcu, ker želi mu vedno-le najboljšega napredka. Ob enem se pa gotovo zelo čudi, da bi se edini dolenjski časnik ne mogel gmotno vzdržavati, če bi se Dolenjci količkaj bolj pobrigali za njega in bi posebno merodajne in uplivne osebe storile tozadevno svojo domoljubno dolžnost.

Sledeče ljubko voščilce, katero je pisal preč. gospod župnik g. Mag. pharm. Jos. Bergmann-u k njegovemu dvojnemu slavju, naj bode nov dokaz, da govorimo resnico Velespoštovanega gosp. rojaka pa vljudno prosimo, naj nam blagovolj oprostiti, ker objavimo njegovo pisemce. Ne da bi hoteli žaliti njegovo znano ponižnost, storimo to z najboljšim namenom, da bi vzbudili med našimi drugimi tudi odličnimi rojaki v tujini enako blagonaklonjenost do svojih rojakov in enako zanimanje za edini in prepotrebni dolenjski list. — Pisemec se glasi:

„Blagorodni gospod! — Z velikim zanimanjem sem bral v Dol. Nov. članek o dvojnem jubileju. Prav iz srca me veseli, da ima Novo mesto tako izbornega meščana, da Vam k Vašim jubilejom tudi jaz čestitam in se pridružujem v Dol. Novicah izraženim voščilom v polni meri. Z globokim spoštovanjem bivam Vam vdani someščan dr. Leopold Picigas. — Stetten pri Korneuburgu, 25. septembra 1917.“

Končno kličemo odkritosrčno: Bog Vas ohrani, prečastiti gospod župnik, v zdravju in vsestranski zadovoljnosti in dobrobrčnosti še mnogo-mnogo let, hvaležnim Vam Novomeščanom v čast in ponos!

Iz Kandije. Župnik Vinko Polaj †. Kdor je v nedeljo 14. oktobra okrog 4. ure prišel čez Krkin most v Kandijo, zapazil je od Grma doli pomikati se mnogoštevilni sprevod. Nesli so k zadnjemu počitku vpo-kojenega župnika Polaja. — Rojen je bil l. 1849 v Tržiču na Gorenjskem. Gimnazijske in bogoslovne študije je dovršil v Ljubljani. V mašnika je bil posvečen dne 30. julija 1872. Najprej je kapelanoval v Dragi pri Ribnici, potem v Žužemberku, slednjič na Vačah, kjer mu je bil župnik sedanji kanonik-dekan Tavčar v Žužemberku. Župnikoval je na Lipoglavu, potem v Ratečah pri Kranjski Gori in nazadnje v Retečah pri Škofji Loki. Radi bolehnosti je stopil v pokoj ter se podal v Tržič.

cesti. „Vidiš, to je klobasa, pa ne tisti klinci, ki jih po štiri groše prodajajo pri Škorcu.“

„Bog ti daj zdravje! Fant, ti si se izučil; lahko se ravnam odslej po tebi“ in vsedel se je zraven Naceta.

V slast jima je šel prigrizek; bila pa sta tudi prepričana, da sta ga pošteno zaslužila. Gotovo vé vsa vas, da danes čuvata ona dva, zato tak mir povsod. Samo od časa do časa se je preko griča zaslišalo ukanje ponočnjakov. V zvoniku je zdrknilo in koj nato je zaplul čez trudno vas zvok udarca ure. Nace je štel udarce in jih naštel 12.

Polnoči, ura duhov, ali naju bo kaj strah? šalil se je Nande. A kakor v odgovor, se je začulo na drugem koncu vasi petje in vriskanje, da je Nande skočil z rante.

„Kdo pa razgraja ob tem času okoli?“

„Ponočnjaki se vračajo domov“, je menil Nace. Saj je vsako noč to; po dnevi ti dela kakor živina, po noči, ko bi se imel izpočiti, ti pa okoli voglari.“

„Jaz pa tega ne bom trpel, se je jezil Nande. Vsakemu eno bom prislonil, pa bo kmalu vsak v svojem gnezdu.“

„Ej pusti jih, kaj pa hočeš? Ali boš za njimi letal? Naj se navriskajo; saj bodo

A poiskal si je milejšega zraka na Dolenjskem. Po smrti gospe Šulčeve je bila na prodaj v Kandiji pod Božjim grobom primerna hiša, katero je kupil v svojo last, in tu je mirno živel ter se v svoji kapelici pripravljaj na srečno smrt, ki ga je čez devet let tukajšnjega bivanja odpoklicala v večnost. — Polaj je bil v študijskih letih bolj veselega značaja in je rad sodeloval v izbornem kvartetu tedanjih tržiških dijakov, ki so že vsi šli pred njim v večnost. A pozneje je vedno bolehal ter postal bolj tihi, a sicer prijazen do vsakogar, ki je potreboval njegovega sveta. Tudi v glasbi je bil vrlo izvežban, kar mu je ob pastirovanju dobro služilo, da je oskrbel s svojim poukom za orgljanje in petje in tako povzdignil službo Božjo. Kot blag značaj je bil priljubljen pri vseh znancih. Pred nekaj leti so se njegovi sošolci zbrali pri njem na prijateljski sestanek, pri katerem je bil navzoč tudi tedaj v Kandiji bivajoči duh. svetnik Podboj.

Veličasten je bil Polajev sprevod, kateremu na čelu kapiteljskega in farnega duhovstva je stopal infilirani prošt dr. Elbert. Spremila sta rajnkega skoro polnoštevilno oba tukajšnja konventa č. o. francižkanov in Usmiljenih bratov. Med pogrebi smo opazili dokaj odličnih gospodov, n. pr. poslanca in župana Jos. Zurca, nadsvetnika Škrlja, komandanta železniško-stražniškega bataljona, nadporočnika dr. Penzla z deputacijo vojaštva, ki ima svojo pisarno v pokojnikovi hiši, notarja Pleiweissa in druge. Peveci ad hoc so nekdanjemu izbornemu pevcu zapeli pred hišo in ob grobu ginljivo žalostinko. Ob kapelici na smihel-skem pokopališču zdaj počiva župnik Polaj, ki si je, kakor čujemo, s svojimi dobrimi deli že v življenju, pa tudi v oporoki, ko je ostanek svojega premoženja volil za sv. misijone, s tem najboljšje ugledil pot v večnost.

S Suhora se nam poroča, da je po kratki boleznii vsled pljučnice umrl ter bil v soboto 13. oktobra pri sv. Vidu pokopan župan Jožef Klemenčič, posestnik na Selih. To je še ne tekom leta drugi slučaj, da je občina zgubila svojega župana, ker se je lani ob Lukeževem sejmu ponesrečil župan Kramarič. Ta bridka izguba je zelo pretresla vso občino, ki se je mnogoštevilno udeležila pogreba ter z glasnim jokom pritrjevala besedam g. poslanca Mihelčiča, s katerimi se je poslovil od rajnega tovariša. Naj počiva v miru blagi mož!

Razširjajte „Dolenjske Novice“! Pošljite inserate!

kmalu dobili v roke puško in potem bo to nehalo.“ Nace bi še kaj rekel, ali takrat so že prikorakali fantje blizu in v tiho noč je donela koračnica:

Rompompom pokonci glave,
Korenjaki blisk in grom;
kdor je korenine prave,
krepko stopa rompompom.

Ko so prišli do stražnika, so utihnilo kakor da se bojijo izzvati njuno jezo.

„Hej, jaz vam bom pomagal! Kdo pa je rekel dreti se in delati škandale, a?“ siknil je Nande in v hipu ni bilo nobenega več videti —.

V primerni daljavi pa so prišli zopet skupaj in zopet je zadonelo:

Zdaj smo mirni ali pride
vojske dan, to bo polom!
Takah svet vsak dan ne vidi,
kakor mi smo rompompom!

„Rečem ti“, je dejal Nace, „Rus bo tepen kakor batina, kadar pridejo ti-le nad njega.“

(Dalje prihodnjič.)

Franjo Neubauer:

Begunčeve pesmi.

1.

Nad hribom grmi,
oblaka pa ni!

A, to so pozdravi od Krasa in Soče!

Zakaj sem še tu
v deželi mirú?

Zakaj se mi tam ni boriti mogoče?!

Oj bratje, vi v bojne me vrste sprejmite!

Naj bliski mi jemljejo vid!

Naj strele potresajo sluh silovite,

naj v dima oblak bom zaviti!

Še moja naj kri

potee po ljubljeni Soči!

Naj Kras poškopri,

naj tla domovinska namóči!

2.

Povejte, ko spet se povrnem domov,
bo stal še moj domek, bo kril ga še krov?

„Ni krova, in domek je kámenja kup!
Zastonj hrepeneči ga zida ti up!“

In Kras — ali v solncu večernem rudi
in Soča mi sinje-zelena šumljá?

„Na skalah so madeži drage krvi,
a Soča hiti, da ne vidi gorjá!“

3.

Mrak na zémlo pada,
v dušo téma jada.

Veter v mrak šumi,
žalost govori:

„Domovina, zemlja tam v daljavi,
misel nate v dušo me boli!

Tvoji travniki so vsi krvavi,
dragocena kri iz njih puhti.

Domovina, zemlja ti edina,
sladka nékdaj kakor trte sad,
zdaj pa grenka kakor sok pelina,
kakor žitje brez mirú in nad!

Domovina, žena ponosita
kot planine vrh, v nebó kipeč!

Zdaj pa vsa ponižana, pobita,
mati, ki tiči ji v srcu — meč!“

Dragi someščani!

Dne 16. in 17. oktobra je raznašala naša mladina letake za nabiranje perila po hišah. V soboto 20. oktobra pa bo prišla po pripravljeno perilo. Gospe in gospodinje se v interesu zdravja naše mladine lepo prosijo, da blagovolijo pripravljeno perilo in obleko zavito v zavoj ali v papir oddati nabiralcem.

Zima je pred durmi in sveta ter častna dolžnost nam je, da oskrbimo našim hrabrim junakom, ki jih občejuje ves svet, vsaj najpotrebnejše perilo. Naši očetje, naši sinovi, možje in bratje, naši ljubljenci so to, zato smo tembolj dolžni, da storimo vse in jih zavarujemo pred mrazom. Dajte vsi, kdor le more in kolikor more. V vsakem še tako skromnem gospodarstvu pa se gotovo najde nekaj tvarine, ki je neporabna za gospodarstvo ali se more saj lažje pogrešati.

V upoštevanje pride vse tu našeto: Vse vrste moškega in ženskega perila, kakor srajce, hlače, jopice, perilo za skrobljenje, nogavice, kratke nogavice, suknje, žepni robci in drugo. — Otroško perilo vsake vrste, Jägrovo perilo, perilo iz tkank (trikota) itd. — Namizno perilo, kakor namizni prti, servijete, rute za brisanje posode in prahu itd. — Posteljno perilo, kakor prtíči, prevleke odej in blazin, bri-

sače, kopalne rute, kopalni plašči itd. — Oblačila vsake vrste, nova ali rabljena ali raztrgana, in sicer moška, ženska in otroške obleke, uniforme, telovniki itd. — Odpadki tvarin, sestojeci iz volne, bombaža, platna, jute, kratka iz tkanin vsake vrste.

Prepričani smo, da bodo Novomeščani storili svojo patrijotično dolžnost v isti velikodušnosti, kakor so storili vedno do sedaj ter darovali branilcem naše krasne domovine kar največ mogoče.

Odbor za nabiranje perila za vojake.

Domače in tuje novice.

Odlikovanja. Cesar je podelil za posebno požrtvovalno obnašanje pred sovražnikom viteški križec Franc Jožefovega reda z vojno dekoracijo in meči med drugimi tudi prijorju Usmiljenih bratov v Gorici, g. Longinu Horak in vpokojenemu župniku iz Gorice, sedaj v Novem mestu, g. Fran. Ziaeh. — Zlati zaslužni križec s krono na traku hrabrostne svetinje in meči vpokojenemu vikarju, sedaj v Kandiji, g. Alojziju Quaglia in več drugim. Čestitamo zaslužnim gospodom!

Srebrno poroko bosta obhajala v soboto 20. oktobra g. svetnik, deželnošolski nadzornik dr. Janko Bezjak in gospa Vera roj. Berdajsova. Zasluge so vsestransko velike. Dal jima Bog dočakati srečno in zdravo zlato poroko!

Sedmina po rajnem župniku Polaju bo s slovesnimi biljami in sv. zadržnico prihodnji ponedeljek, dne 22. oktobra ob 10. uri dopoldne v župni cerkvi v Šmihelu.

Umrli je naglo dne 9. t. m. v Brnu na Moravskem c. kr. stavbeni svetnik dr. tehnik Alojz O. Samohrd, uradno avtorizirani inženir in predsednik inž. komore za Moravsko. Umrli je bil zelo čislani tehnik, eden prvih doktorjev češke tehnike in odlični stavbenik, ki je zgradil mnogo železnice, vodovodov itd. Soustanovil je tudi krasno moravsko slovaško kopališče Luhačovice. Kakor znano, je gradil pokojnik prvi del belokranjske železnice, od Novega mesta do tunela pri Peščeniku nad postajo Uršna sela in je izdelal tudi razširjavo novomeškega kolodvora, tako da je bil v Novem mestu dobro znan. Po tej zgradbi se je združila njegova firma z domačim podjetjem Lončarič in v tej zvezi gradita konec belokranjsko-dalmatinske železnice, to je dalmatinsko progo Knin-Pribudič (dež. meja), kakor tudi železnico v Bosni (Bihač-Nov). Dr. Samohrd je bil ne samo odlični tehnik, ampak tudi odlični narodnjak, član vseh narodnih društev v Brnu in mogočen podpornik češkega življa v ponemčenem moravskem mestu Brnu. Zato ga bodo tam posebno pogrešali. Zanimivo je, da je, kakor je pokojnik večkrat pripovedoval, napotil njega, da se je pričel zanimati za zgradbo na slovanskem jugu, poslanec dr. J. Krek, s kojim se je bil seznanil v slovečem starobrnem samostanu, kjer je svoječasno dr. Krek bival kot gost. Oba sta umrla skoraj isti dan in v isti starosti (52 let). — Bodi vrlemu možu blag spomin!

Umrli na Bučki je g. Jožef Selak, posestnik, gostilničar in mesar, v sredo 10. oktobra ob 1. uri popoldne, v starosti 85 let, po kratkem bolehanju in previden s sv. zakramenti ter bil pokopan 12. oktobra ob 10. uri po opravljeni sv. maši. Rajni je bil več let poprej župan, občinski odbornik in predsednik krajnega šolskega sveta. Udeležil se je dvakrat vojne v letih 1859 in 1866 ter bil odlikovan s hrabrostno svetinjo in z jubilejno kolajno. Selak je bil mož stare kranjske korenine, vseskozi moder gospodar, dober oče in blag soprog. Vsled svoje prijaznosti, marljivosti in svojega usmiljenega srea je bil v celi župniji in daleč po Dolenjskem dobro znan in velespoštovan. Naj počiva v miru!

Leonovi družbi je pristopil ekscelenca minister dr. Ivan vitez Žolger kot ustanovnik z 200 kronami.

Umrli je v Št. Janžu na Dolenjskem dne 11. oktobra po 6. uri zvečer v župnišću gospa Terezija Bajec, sestra vpokojenega župnika g. Jakoba Bajec in teta preč. g. župnika Ludovika Bajec. Rajnica je ležala v poslednjih trenutkih svojega ugašajočega življenja v sosednji sobi, kjer je bival dr. Krek, ki jo je še obiskal, a umrl pred njo. Pogreb je bil v nedeljo 14. oktobra popoldne ob veliki udeležbi. Bog daj blagi njeni duši večni raj!

Smrtna kosa. Dne 16. oktobra je dobil g. kanonik Porenta obvestilo, da mu je umrl v Virmažah pri Stari Loki brat, veleposestnik ondotne domačije. Naše sožalje!

Njegova ekscelenca gospod minister dr. Ivan vitez Žolger je podaril „Slovenski Matici“, ktere ustanovnik je že davno, z ozirom na težavni položaj, ki se v njem nahaja društvo, znesek 100 kron z željo, da se „Slovenska Matica“ nadalje ugodno razvijaj in z zagotovilom, da je blagemu rodoljubu „nje nadaljni prouspeh zelo pri sreču“. Slava!

Uradne ure pri c. kr. deželni vladi in ces. kr. deželni šolskem svetu v Ljubljani. Da se poraba električnega toka za razsvetljavo kolikor mogoče zmanjša, so se preložile uradne ure pri c. kr. deželni vladi in pri ces. kr. deželni šolskem svetu v Ljubljani do nadaljnjega na čas od pol 9. ure dopoldne do pol 1. ure popoldne in od pol 3. do 4. ure popoldne. Da zamorejo uradniki ta čas za delo popolnoma izrabiti, je bilo potrebno omejiti tudi promet s strankami, vsled česar se je za občevanje s strankami pri c. kr. deželni vladi in pri c. kr. deželni šolskem svetu določil čas od 10. ure dopoldne do pol 1. ure popoldne ob sredah in sobotah. V korist hitre rešitve uradnih poslov in tedaj tudi v korist občinstva je, da se zglajajo stranke osebno le v neobhodno najnujnih zadevah. Dosedanji sprejemni dnevi c. kr. deželnega predsednika torek in petek so se preložili na sredo in soboto. Čas sprejema: od 10. ure dopoldne do pol 1. ure popoldne.

Padel je na goriškem bojišču dne 4. septembra 20 letni Alojzij Porlé z Griča, župnije šentpeterske. Služil je pri domačih planinskih strelcih. Zadet je bil ravno v glavo. Počivaj v miru mladi junak.

Iskrene pozdrave pošiljamo dolenski fanti iz južnega bojišča vsem dolenskim fantom in dekletom. Smo prav dobre volje in sedimo v jami, ki jo je izkopal ravno malo poprej laška granata ter veselo igramo kart... pri blede svetli luni. Kako pa vam kaj potekajo hladni jesenski večeri? — Franc Šober, Podgrad; Albin Eršté, Mokropolje; Fr. Gazvoda, Podgrad; Anton Brezovar, Gorenje Gradišče; Jožef Martinčič, Stopiče; Franc Avguštin, Šent Jernej; Fr. Šiška, Prečna; Jožef Skrinjar, Črešnjice. — Sprejmite tudi od nas prisrčne odzdrave z željo, da bi se kmalu videli na Dolenjskem. Ured.

Slovenski fantje! Schellander Valentin iz Trabenč pri Beljaku, Uhernik Anton iz Št. Petra, Zevnik Martin iz Gaberje, oba pri Novem mestu, so bili odlikovani že v tretjič; prvič z železnim križcem, drugič z bronasto kolajno in tretjič s križcem Karola. Vsi trije se nahajajo na italijanskem bojišču že 28 mesecev in so še vsi, hvala Bogu, zdravi in veseli. Zraven pa tudi pošiljajo prisrčne pozdrave iz visokih tirolskih pečin vsem koroškim in dolenskim dekletom in želijo na skorajšnje svidenje. Z Bogom! — Mi Dolenci jim pa prisrčno čestitamo z željo, da jih Vsemogočni še nadalje ohrani čile in zdrave. Ur.

Pozdrave iz vojne pošte števil. 426 pošiljajo vsem Dolenjskani in Primorkani, ki živijo na Dolenjskem: Andrej Erzetič iz Gorice, Matija Urh iz Škofje Loke, Bedek Franc iz Brusnic, Felicijan Šorli iz Podmelca, Jakob Vogelnek iz Teržiča, Franc Srebernjak iz Slatenka.

Znamke. Poštna uprava naznanja, da so poštna znamke po 15, 20 in 30 v ter dopisnice in nalepke, ki se na njih nahaja

slika rajnega cesarja Franc Jožefa I., veljavne samo do 31. oktobra 1917. Izmenjati jih bo mogoče samo v mescu novembru, pozneje ne več. Toraj: pozor na znamke!

Navadni koren je prav dobro nadomestilo za kavino primes (cikorijo).

Vkljub visokim cenam ni skoraj mogoče dobiti kake kavine primesi (cikorije), za to priporočam uporabo navadnega korena. Ako se namreč navadni koren prav čisto opere — ne olup — na kar mogoče majhne kocke (burfelce) razreže, te v krušni peči ali pa pečnici štedilnika do dobrega posuši, potem pa kakor kavo praži (žge) ter na mlinčku zmelje, zadobi se kavino primes, katera istotako dobro diši, kakor vsaka druga, in naj bode še tako draga. Da je temu tako, je pisatelju teh vrstic iz lastne skušnje znano. Na Slapu pri Vipavi bil je namreč svoj čas duhovni gospod (kurat), kateri je strastno rad belo kavo užival. Dvakrat na dan si jo je privoščil, dasi je bila njegova klet vina polna. No, obče znano je pa bilo, da si ni slabe, ampak prav dobre kave privoščil ter z njo i svojim gostom postregel, ako so si je želeli. Nekateri svetujejo, na ednaki način sladkorno peso uporabljati, pa jaz dvomim, da bi bila ta tako priporočljiva, kakor je koren. R. D.

Gospodarstvo.

Razglas. Mestno županstvo naznani, da vsled netočnosti oddajalcev drv za mestno aprovizacijo ne more strankam drva v tem času dostaviti, kakor je bilo svoj čas pri sklepanju pogodbe z dobavitelji pričakovati. Radi tega je vsaki stranki za drva založeni denar pri mestnem uradu na razpolago in se ga ji na zahtevo izroči; drva se toraj lahko tudi po izročitvi ali pa kratek čas pred oddajo plačajo. Mestno županstvo bode ves vpliv stavilo to, da bode naročnikom kolikor največ mogoče veliko drv oddalo in tudi kolikor mogoče kmalu.

Podpore družinam Amerikancev. Jugoslovanski klub je na predloge poslancev, dr. Verstovška, dr. Pogačnika in Hladnika z vso vnamo opozarjal vlado na bedo družin Amerikancev. Poslanec dr. Verstovšek in Hladnik sta stavila tudi primerni predlog. Minister za notranje zadeve je javil jugoslovanskemu klubu, da je izdal v zmislu zakona z dne 17. avgusta t. l. izvršilno naredbo, po kateri se okrajnim glavarstvom naroča, da družinam onih avstrijskih državljanov, ki so v Ameriki in se vsled vojne ne morejo vrniti in so v dejanski potrebi in revščini, dovoli enako podporo, kakor družinam vpoklicanih. Opozarjamo te družine, da se potom občin obrnejo na c. kr. glavarstva s prošnjami za podpore.

Zaplemba klavnih prašičev na Kranjskem. Z ukazom c. kr. dežel. predsednika s 30. septembrom 1917 so bili dejani vsi klavni prašiči na Kranjskem pod zaporo ter je prepovedano vsakomur, kdor ima klavne prašiče, jih oddajati ali doma klati v množini, ki presega domačo porabo rejca. Vsako število klavnih prašičev na Kranjskem, kolikor presega domačo porabo rejca, kateremu se bo pustilo 30 do 35 kg žive teže prašičev za odrasčeno osebo ter 15 kg žive teže za otroke pod 14. letom, so zaplenjeni v prid „Kranjskemu dežel. mestu za vnovč. živine“ ter jih bo moral vsak rejec oddati „Deželniemu mestu“ oziroma za dotično občino določenemu zaupniku „Kranj. dežel. mesta“. Za težo, ki ostane rejcu za lastno preskrbo, je smatrati težo ob času zakola, torej ob času, ko bo rejec prašiča zaklal, ne že sedanjo težo. Vsi prašiči na Kranjskem se bodo popisali po županstvih in zaupnikih „Kranj. dežel. mesta“ od svinjaka do svinjaka ter bo župan oziroma zaupnik povsod določil, koliko prašičev, upošteva je lastno preskrbo rejca in njegove

družine, ima vsak rejec oddati „Kranjskemu deželniemu mestu“. Ta popis se bo izvršil po celi deželi do 15. oktobra t. l. Rejci bodo morali oddati potem najkasneje do konca marca 1918 prašiče, določene za „Kranj. deželno mesto“. Ako bi kak rejec tudi klavne prašiče, ki bi se pustili za lastno preskrbo, hotel prodati, jih ne sme oddati drugemu, kot „Kranjskemu dežel. mestu“ oziroma njega zaupniku. Kdor bi klavnih prašičev, ki bi jih imel oddati „Kranj. dežel. mestu“, vsled svoje krivde ne mogel oddati pravočasno (n. pr., da jih je sam klal, prodal itd.), bo kaznovan vsled pregreška pred sodnim dvorom prve instance s strogim zaporom od dveh mesecev do enega leta, event. tudi še z denarno globo do 100.000 kron. Kdor bi pa ravnal proti zapori klavnih prašičev, kaznjiv je z globo do 5000 K ozirom 10.000 kron in zaporom treh do šest mesecev. Plemenski prašiči niso zaplenjeni ter se bodo rejcem pustili, seveda v kolikor bodo v resnici plemenski. Zaplenjene klavne prašiče bo smel vsak rejec začasno še obdržati ter jih rediti, toliko časa, dokler se mu bo zdelo primerno. Čas, ko jih bo oddal, mora pa 8 dni pred oddajo naznaniti sam zaupniku „Deželnega mesta“, ki je postavljen za dotično občino. Na vsak način pa se morajo oddati do konca marca prihodnjega leta „Deželniemu mestu“. Prašiči, ki jih je rejec do popisa prašičev že v letošnji seziji zaklal za lastno porabo, štejejo se v težo, ki je določena za lastno preskrbo rejca in njegove družine. Vsak rejec bo naknadno dobil tudi še od okr. glavarstva potom županstva poziv, v katerem se mu bo naročilo gotovo število zaplenjenih klavnih prašičev oddati „Deželniemu mestu“ ozirom njegovemu zaupniku.

Težka buča. Na vrtu gosp. Mihaela Omahen sen. v Višnjigori je zrastle buča, katera tehta 41 kg. Kdor jo hoče videti, naj se potruži k njemu, ki bode radevolje oddal tudi seme. V letošnji suši se gotovo ni veliko pridelalo takih orjaških buč.

Vedno boljše! V graško mestno skladišče ob državnem kolodvoru je pred kratkim došlo okoli 880 sodov s pokvarjenimi ribami.

Oddaja krompirja vojaštvu na Kranjskem. Po določilu Urada za prehrano ljudstva, ima skoraj ves na Kranjskem pridelani krompir postati za porabo v deželi sami; vojaštvo ga nima nič dobiti, ker ga dobi dovolj iz dežel iz zaledja. Ker pa vojaštvo soške armade nima krompirja že od decembra lanskega leta, in sploh nima nikake prave izpremembe v hrani, krompirja pa za armado v zadostni množini zaradi težkoč dovažanja ni mogoče takoj dobiti iz zaledja, zato je zaenkrat odrejeno, da morajo kmetovalci iz okrajnih glavarstev Kamnik, Kočevje, Krško in Novo mesto takoj oddati 400 vagonov krompirja za soško armado, ter je poveljništvo te armade naprosilo c. kr. kmetijsko družbo kranjsko, da ona na kmetovalce z vso silo vpliva, to naročeno dolžnost brez odloga izvršiti. Ta krompir se bo svoječasno nadomestil s tistim, ki pride iz zaledja za vojaštvo. Kmetovalci niso torej nič oškodovani, če sedaj krompir takoj vojaštvu oddajo, ker bo oddana množina šla na račun tistega krompirja, ki ga bodo morali kmetovalci oddati za ono prebivalstvo v deželi, ki krompirja ne prideluje. C. kr. kmetijska družba kranjska zato nujno pozivlja vse kmetovalce imenovanih okrajnih glavarstev, da takoj in brez pritiska oddajo od njih zahtevane množine krompirja, kajti to je na eni strani njih domorodna dolžnost, na drugi strani jim pa kako zoperstavljanje ali kuhanje prav nič ne pomaga, kajti določeno množino krompirja bodo itak morali oddati, bodisi za vojaštvo ali za domače prebivalstvo. Vsak kmetovalec bo namreč moral letos oddati eno dobro četrtino svojega pridelka ter se njegove zaloge sploh ne bodo pregledovale, ampak na podlagi popisa njih in določitve povprečnega pridelka se bo vsakemu predpisalo toliko

krompirja oddati, kolikor ga nanj odpade z ozirom na velikost ploskve, ki jo je letos s krompirjem obdelal. Kako skrivanje ali zatajevanje krompirja torej nikomur ne pomaga; vsakdo naj se izlepa pokori naredbi in naj ne čaka sile, ki drugače prav gotovo pride, pri kateri se bo krompir znatno ceneje plačeval. C. kr. kmetijska družba kranjska tudi opozarja, da je vojaštvu strogo prepovedano krompir pod roko kupovati, ampak le potom žitnih komisijonarjev po naročilu Zavoda za promet z žitom. Kdor torej krompir pod roko prodaja, bodisi vojaštvu ali komu drugemu, ni kaznjiv, ampak pride v velike zadrege, kajti svoječasno bo moral oddati predpisano množino krompirja, pa naj ga vzame, kjer boče.

K umoru Franc Ferdinanda.

List „Az Est“ je nedavno priobčil še nekaj novih podrobnosti o umoru blagopokojnega prestolonaslednika Franc Ferdinanda in njegove milosrčne soproge Zofije v Sarajevu dne 28. junija 1914, katere je izvedel od osebnih prič onega zgodovinskega usodepolnega dogodka. Gotovo ustrežemo našim dragim naročnikom, da tudi mi objavimo v naslednjem še do zdaj neznane podatke o groznem umoru.

Franc Ferdinand je potoval v Sarajevo preko Trsta. Ko se je peljal po obrežju na pomol, kjer je čakala ladja, je slutil svojo bližnjo smrt. Nemirno je begal njegov pogled preko visokih hiš, kakor bi se bil bal, da bi z oken ne metal nanj bomb.

Na čumajskem mostu v Sarajevu je vrgel Čabrinović bombo. Bomba je padla na zapognjeno streho nadvojvodskega avtomobila, odkoder jo je prestolonaslednik z veliko prisotnostjo duha vrgel na tla. Bomba je padla na cesto, eksplodirala in poškodovala tretji avtomobil, v katerem je med drugimi sedel prestolonaslednikov adjutant podpolkovnik grof Merizzi, ki je bil ranjen. Merizzija so odpeljali v bolnišnico, nadvojvodski par je nadaljeval pot proti magistratu. V mestni hiši je prestolonaslednik prekinil županov pozdravni govor z besedami:

„Človek pride semkaj na obisk, pa je sprejet z bombami! To je nezaslišano!“

Po kratkem odmoru je dodal z ledennim smehljajem: „Da, — govorite, gospod župan!“

Ko je župan dovršil svoj pozdravni nagovor, je nato feldcajgmajster Potiorek podal nadvojvodu besedilo njegovega odgovora, katerega je prestolonaslednik prebral naglo in hripavo.

Po tem uradnem činu so se začeli posvetovati, kaj se ima zgoditi? Splošno razširjena govorica, da je nadvojvoda Franc Ferdinand kot pogumen vojak proti navsvetu svojega spremstva vstrajal na tem, da se izvede prvotni program, ne odgovarja dejstvom. Resnica je, da se je nadvojvoda izrazil tako-le: „Kaj naj začnemo sedaj? Ali naj se pustimo dalje obstreljevati, dokler ne bomo mrtvi?“ Nato je odgovoril feldcajgmajster Potiorek: „Samo dvoje je mogoče: Ali kaznujemo mesto s tem, da damo očistiti ceste in potem izvedemo program do konca ali pa program sploh opustimo.“ Po kratkem premisleku je odgovoril nadvojvoda: „Ceste izprazniti pred izvršitvijo programa, to mi ne ugaja, naj se rajši pretrga program; le Merizzija bi še rad obiskal.“

Odpravili so se tedaj na pot v bolnišnico. V splošnem razburjenju so pa žal pozabili povedati šoferju nadvojvodskega avtomobila, po katerem potu naj voži. Zato je sledil spredaj vozečemu županovemu vozu do vogla Appelovega nabrežja in Franc Jožefove ceste. Avtomobilni častnik grof Harrach, ki je v varstvo prestolonaslednika stal na voznem stopalu, je zaklical šoferju, ko je videl, da hoče le-ta zaviti na napačno cesto, naj ustavi. Šofer je zavrl voz in ravno s tem se je nudila Principu nepričakovano ugodna prilika,

da je na razdaljo štirih korakov dvakrat ustrelil. Vsaka krogla je na čuden način prebila po eno žilo odvodnico: prestolonasledniku v vratu, njegovi soprogi v spodnjem delu telesa.

Potioreku je pripadla sedaj strašna naloga, da je umirajoča podpiral s svojimi rokami, dočim ga je oblivala njuna kri ter je avtomobil z blazno naglico drvel dalje. Osebe iz Potiorekove bližine so mnenja, da je Potiorek ob tej priliki dobil tisti živčni pretres, ki se je kmalu nato v srbski vojski tako usodepolno pokazal. Ko je Potiorek stopil iz voza, je bil njegov obraz pepelnast in čisto izpremenjen, vendar je zbral vso svojo moč in ukazal trupli prenesti v salon. Svoje spremstvo je odpustil s poveljem, naj se čez deset minut zopet javi, nato je poldrugo uro narekoval brzojavke na vladarja in kompetentna mesta.

Glasm izpovedi neke druge visoke osebnosti je Potiorek pri posvetovanju prestolonasledniku zagotovil, da ne bo nobenega napada več, ker so vsi zarotniki že v ječi. Prestolonaslednik je baje skeptično odgovoril: „Tega sicer ne verjamem, nekaj krogel bomo še dobili.“

Sarajevske in tržiške smrtne slutnje nesrečnega prestolonaslednika niso bile prazne. O nameravanem atentatu so bile razširjene razne govorice in italijanski in nemški konzul, ravno tako predsednik bosenske deželne banke so prestolonaslednika najnujnejše svarili pred sarajevskim potovanjem. Izmed gledalcev je mlada deklica opozorila policaja, da stoji blizu nje mož, ki nekaj skriva in je zelo sumljiv. Policaj jo je čemerno zavrnil: „Pustite me v miru, jaz moram sedaj salutirati!“ Princip sam je vprašal nekega detektiva, v katerem vozu sedi prestolonaslednik in detektiv mu je pokazal avtomobil Franc Ferdinanda!

Na poti, po kateri se je imel peljati prestolonaslednik, je bilo porazdeljenih trinajst bomb. Na zaslišanju je Princip tudi povedal mesta, kje bombe leže. Dvanajst so jih našli, trinajsto je nekdo vrgel v neko hišo.

Spričo vseh teh podrobnosti se mora človek čuditi, kako je usoda pomagala morilcem, kakor bi bil imel sam satan svoje roke vmes, da bi se umor posrečil in užgal svetovni požar.

Gladno leto 1817 v šentrup. župniji.

Leta 1817 je bila lakota tudi v obsežni šentrupeški župniji; umrlo pa je od lakote v vsem le sedem oseb, od griže pa 10. V župnijski mrtvaški knjigi je zapisano pri treh mrličih kot vzrok smrti lakota, pri štirih pa pomanjkanje živeža, tedaj tudi glad. Umrli so pa od lakote: Matija Junteš iz Vinvrha, Marija Kunstelj iz Zadrage, Ana Ižanec iz Cirknika, Franc Alost iz Veliškega Cirknika, Jerni Erjavec iz Hrastovice in Andrej Berk iz Gorenjih Jesenic. Takrat je imela župnija Šent Rupert nekaj čez 3000 duš, pa število od lakote umrlih ni veliko. Pri vsem tem pa so ljudje trpeli veliko pomanjkanje. Spomladi so se hranili s koprivami in špehovnikom, ki se sicer nabira za svinjsko krmo. Pravijo, da so spomladi nabirali tudi drevesno skorjo, jo sušili in mleli za hrano. Da se pomore nesrečnim ljudem v tej veliki stiski, se je zasnovovalo v to svrhu pomožno društvo za ves šentrupeški kraj. Glavni odbor je bil na Mirni in pododbori po sosednjih župnijah, tako tudi v Šent Rupertu. Omenjajo se tudi glavni odborniki. Le-ti so bili: baron Ljudevit Mauld iz Mokronoga kot komisar; Anton Mesanu, okrožni predstojnik; Ivan Feichtinger, davkar; Benjamin Vizjak, pisar; gospa Marija plemenita Kalchberg, posestnica Mirne; Jakob Böhm, najemnik Lanšpreža; Josip Bučar, župnik v Šent Rupertu; Ivan Kramar, župnik na Mirni; Anton Merk, oskrbnik na Rakovniku in Ivan Hofer, posestnik Kota. Predsednik društvu je bil plemeniti Kalchberg, a v pododborih dotični

župniki. Sestajali so se na poziv novomeškega predstojništva. Koliko so storili dobrega za ljudstvo, ni ostalo nam nikjer zapisano. (Župnijski arhiv.)

Ivan Steklasa.

Raznotero.

„Dan za vojne grobove“. Za vzdrževanje vojnih grobov bodo od 31. oktobra do 2. novembra po vseh kronovinah Avstrije pobirali darove. Akcijo vodi poseben odbor na Dunaju, ki mu načeljujejo kot častni predsedniki kardinal dr. Piffel, vojni minister gen. pehote Stöger-Steiner, načelnik gen. štaba baron pl. Arz, ministrski predsednik dr. vitez pl. Seidler, notranji minister grof Toggenburg, minister za bogočastje dr. Cviklinski, minister javnih del vitez pl. Homann, domobr. minister fml. pl. Czapp in dunajski župan dr. Weisskirchner. Pojasnila o organizaciji daje odbor na Dunaju, IX. okraj, Canisiusgasse 10, telefon štef. 23.116 in 21.820.

Voli v parni kopeli. Budimpeštanska policija je zasledila premetene živinske trgovce, ki so dajali goveji živini piti ogromne množine vode, da je bila težja. Zapirali so vole v hleve, zaprte in močno razgrete, tako, da je živina pod učinkom soli in parne kopeli popila po 50 do 60 litrov vode, predno je prišla na trg. Na ta način se je razkrila razlika med težo živine pri nakupni in podrobni prodaji, katere si mesarji dolgo časa niso mogli razlagati.

Laški častnik v zaboju. Iz Dornbirna na Predarlkem se poroča: Pred kratkim je prispel semkaj avstrijski sanitetni vlak z izmenjanimi invalidi v svrhu pogostitve in prenočitve nastanjeni v novi realki, da prestopijo naslednji dan na švicarski vlak; ki naj bi jih preko Feldkircha, St. Gottharda in Lugana prepeljal v Como. Zaboji italijanskih invalidov so ostali čez noč v kolodvorski čakalnici. Zjutraj je neki železniški uslužbenec nenadoma začel človeške klice po pomoči iz čakalnice. Pri pregledovanju je zapazil, da moli iz nekega zaboja človeška roka. Zaboj so takoj odprli in iz njega se je dvignil mlad, popolnoma zdrav Italijan, ki je bil v svojem skrivališču v adamovi obleki. „Odrešenec“ se je moral seveda najprej takoj obleči, nakar so mu na njegovo prošnjo dali kozarec vode. Vrh tega je hotel takoj v bolnišnico. Vročina, sopara in predolgo bivanje v zaboju so ga silno zdelali. Italijan je bil neki italijanski oficir, naš vojni ujetnik, ki ga je eden invalidov spravil v svoj zaboj in ga hotel iz avstrijskega ujetništva vtihotapiti v Italijo. Toda možakar je imel smolo. Najbrž je bil preveč radoveden in se je hotel prezgodaj naskrati svežega švicarskega zraka, ali pa je bila njegova osebna svoboda v zaboju le malo preveč omejena. Seveda so ga takoj aretirali in tudi prtljago vseh ostalih italijanskih invalidov natančno preiskali.

Razmerje posameznih skupin v državnem zboru je sledeče: Zbornica šteje danes 475 poslancev, 41 mandatov je nezasedenih. Slovanske stranke imajo 236 zastopnikov, nemške pa 215; ostali poslanci so Italijani in Rumuni. Najštevilnejša slovanska skupina v parlamentu je Česky Svaz, ki šteje (vštevši ukrajinskega hospitant Čajkovskega) 95 članov, Poljski klub ima 79 članov, 4 poljski poslanci (skupina Stapinski) so izven kluba, v Jugoslovanskem klubu je združenih sedaj 32 poslancev (eden dr. Trešič, je izstopil), 4 mandati so nezasedeni; Ukrajinska zveza šteje 29 članov. Najštevilnejši nemški klub je Nationalverband s 96 poslanci, krščansko socialna zveza šteje 67 članov, nemški socialnodemokratski klub 40 ter 2 italijanska hospitant (Oliva in Pittoni), združenje dunajskih svobodomiselnih poslancev 7, vsenemci so 3, Italijanov je 14, Romanov 5. Trdno se more zanašati Seidler le na nemški Nationalverband (96), na krščanske socialce (67), na italijansko

skupino Faidutti-Bugatto (2—3) ter v sili na nemške socialne demokrate (40). Njegova zanesljiva številka je 165 (96 + 67 + 2). Vse drugo je negotovo in odvisno od srečnih slučajev.

Kakšni so vojaški nabori v Ameriki?

Angleški časopisi opisujejo način, kako postopajo v Ameriki pri pregledovanju vojaških obvezancev. V veliki dvorani je 16 zdravnikov, razdeljenih v dve skupini. Vsaki zdravnik ima pisarja, kateremu pove nabornik svoje ime, kraj, dan in leto rojstva. Prvi zdravnik zmeri velikost, težo in obseg prsi, drugi preišče srce in pljuča, tretji kožo in mišičje, četrti preišče, ali ima krčeve žile, ali je imel zlomljeno nogo, roko in slično, peti pregleda nos, vrat in zobe, šestí oči, sedmi ugesa, osmi zdravnik, višja šarša, dobi redno izpolnjen popis in določi sposobnost ali nesposobnost ter odredi, kam pride potrjenec, ali k pehoti ali konjeništvu itd. Tako je v novem svetu, v starem pa se višji vojaška pregledovanja precej hitrejša in zelo enostavna.

Loterijske številke.

Gradec, 10. oktobra 55 81 44 4 67

Poslano.

Naprošeni so stariši ali reditelji iz mesta in okolice, kateri imajo otroke, da bi obiskovali četrti razred ljudske šole, in bi jih radi bili že v to šolo vpisali, pa zaradi prenapolnjenega prostora niso bili sprejeti v ta razred, naj se zgledajo čim prej, vsaj do 23. oktobra, v hiši št. 67 pri Božjem grobu v Kandiji.

Štefan Skok, Kandija št. 67

Kandija, 16. oktobra 1917.

Zahvala.

Vsem, ki so nam med boleznijo in povodom smrti naše predobre

Rezke

na kakršenkoli način pomagali in lajšali slovo: hvala lepa in Bog povrni stotero!

Zalujoča rodbina: Kozoglav.

Sv. Jošt, 10. vinotoka 1917.

Jubilejne ustanove.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko razpisuje za leto 1917:

a) Osemnajst cesarja Frana Josipa ustanov (8 po 50 kron in 10 po 20 K) za uboge onemogle obrtnike vojvodine Kranjske.

b) Štirinajst cesarja Franc Josipa ustanov (4 po 50 kron in 10 po 20 kron) za uboge onemogle obrtnike in trgovce vojvodine Kranjske.

c) Pet cesarice Elizabete ustanov po 40 kron za uboge onemogle vdove kranjskih obrtnikov.

d) Pet cesarja Frana Josipa ustanov po 20 kron za uboge onemogle vdove kranjskih obrtnikov in trgovcev.

Prošnje naj se pošljejo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani do 10. novembra 1917. Priloži naj se jim od občinskega in župnijskega urada potrjeno dokazilo, da je prosilec obrt ali trgovino samostojno izvrševal, da sedaj zaradi onemoglosti ne more več delati in da je ubog, oziroma, da je prositeljica onemogla uboga vdova bivšega samostojnega obrtnika ali trgovca.

Hiša v Toplicah

je na prodaj, blizu kopaljšča. Cena se izve pri lastnici št. 39.

Klavir ali pianino

za pol leta v najem, išče neka dama. Ponudbe in cene na upravništvo Dol. Novic.